

Svalebladet

Temannummer om Fair Trade

Historien om Fair Trade i Danmark
Frihandel med et humant ansigt
Interview med Ritt Bjerregaard
Fair Trade kalender

SvaleBladet 2008

Redaktion: Lene Gilby, Thomas Rugård Poulsen, Dorthe Bach Rasmussen, Jeanette Hyldal Vollmer

Layout: Sébastien Gaye (www.boogie-bag.com), - Tryk: Reklametryk Herning

Ansvarhavende redaktører: Hulda Bæk Hansen og Sanne Dahlbom

Forsidefoto: Lisbeth Hjort www.lisbethhjort.dk

Udgivet af U-landsforeningen Svalerne

Trykkeår 2008

Tak til Owen Beuchet for hans hjælp i layout processen og til Lisbeth Hjort for hendes billeder

 Billedteksterne i boksene er skrevet af Jørgen Harboe og stammer fra Lisbeths Hjorts fotoudstilling om Bangladesh

Alle artikler i bladet er udelukkende udtryk for skribenternes egne holdninger

Indhold

Forord	3
En ny revolutionerende økonomisk verdensorden	4
Global handel - lokalt ansvar	10
Poul er optimist	12
Bog anmeldelse: Frihandel med et humant ansigt	15
Voxpop	16
Beskrivelse af Fair Trade-producenter	20
København som Danmarks første Fair Trade by	22
Bog anmeldelse: Verden handler - Fair Trade?	23
Besøg hos Fair Trade virksomhed i Bangladesh	26
Merkur Bank - pengeinstitut med holdning	27
Fair Trade kalender 2008	28
Fair Trade i fremtiden	30

Din handling skaber forvandling

GLOBALISERINGEN HAR været med til at skabe vækst og velstand i mange lande, men også mange nye problemer. Miljøet lider skade og den sociale ulighed er større end nogensinde. Ekstrem fattigdom er ligeledes stadig en realitet for over en milliard mennesker. Handel er en af de vigtigste katalysatorer for vækst og udvikling, idet handel skaber nye arbejdspladser og øget produktion. Men handel bør være med til at afhjælpe fattigdom - ikke bidrage til den. Når du køber Fair Trade varer, tager du aktivt afstand fra de nuværende uretfærdige handelsvilkår, og er med til at sikre bedre vilkår for verdens fattigste. Fair Trade er dermed handel med holdning.

Dette særnummer af Svalebladet sætter fokus på Fair Trade. Her vil du kunne læse om forskellige aspekter ved Fair Trade: bl.a. kritisk stillingtagen til og debat om Fair Trade, hvad Fair Trade er og ikke er, samt få et historisk overblik over Fair Trade ekspansionen i Danmark gennem tiden og meget mere.

God læselyst! Vi håber, at bladet giver stof til eftertanke og inspiration.

Hulda Bæk Hansen (koordinator) & Sanne Dahlbom (informationsmedarbejder)

En ny revolutionerende økonomisk verdensorden - eller bare en retfærdig måde at handle på...

Historien om hvordan Fair Trade kom til Danmark

Af Thomas Rugård Poulsen

FORHÅBNINGERNE TIL en “Ny Økonomisk Verdensorden” var høje i 70’erne, da OPEC viste, at ulandene kunne skaffe sig højere betaling for deres råvarer ved at stå sammen. Under parolen “Trade not Aid” bad ulandene om handel i stedet for bistand. De ønskede at nedbryde toldmure og bryde med afhængigheden af råvareproduktion ved at få større del i forarbejdning og industrialisering. Men den nye økonomiske verdensorden blev desværre ikke til noget. Udover olie var andre råvareaftaler ikke effektive, og i-landene gav ikke frivilligt afkald på deres privilegier og økonomiske magt. Ideen om en mere retfærdig verdenshandel var dog skabt.

Fra ulandshjælp til Fair Trade

Tanken bag Fair Trade er at skabe et alternativ til den uretfærdige og skæve verdenshandel - at give forbrugerne mulighed for at handle solidarisk ved at betale en mere retfærdig pris for produkter fra ulandene - samt at sikre producenter i ulandene stabilitet, beskyttelse af grundlæggende menneskerettigheder og en fair betaling for deres arbejde. U-landsforeningen Svalerne var blandt pionererne og er stadig en af de bærende kræfter inden for Fair Trade bevægelsen i Danmark. Overgangen til

Fair Trade skete glidende - som et skift fra projektorienteret ulandsstøtte til en filosofi om en alternativ måde at handle på.

I 60’erne og 70’erne købte Svalerne i København batikvarer fra Cherian Nagar projektet i Indien, mens man i lokal-afdelingen i Århus i 1974 begyndte at importere jutevarer fra projekter i Bangladesh. Via salgsudstillinger på biblioteker og skoler solgte Jutegruppen i midthalvfjerdserne for flere hundrede tusinde kroner om året. Ideen var, til at begynde med, at importere produkter fra projekterne i ulandene og tjene penge, som kunne bruges til mere ulandshjælp. Det var filosofien de første år, og det var også den måde U-landsfonden af 1962 og andre arbejdede på.

Den måde at handle på, som vi i dag kalder Fair Trade, kom først senere ind i billedet. Dengang hed det *Alternativ Handel* eller senere *Bæredygtig Handel*.

I andre europæiske lande var der allerede etableret importselskaber for Alternativ Handel - bl.a. SOS Verdenshandel i Holland, GEPA i Tyskland og OXFAM i England.

Sideløbende eksisterede et stort europæisk net af Tredje Verdens

butikker, hvor der blev handlet alt fra fødevarer til kunsthåndværk. Det var derfor nærliggende at følge ideen op på dansk grund.

Jutegruppen under Svalernes lokalafdeling i Århus ændrede strategi omkring 1980, således at indtægterne fra importdelen udelukkende gik til udbygning af Fair Trade aktiviteter, men selve begrebet Fair Trade blev først introduceret herhjemme efter Jutegruppens deltagelse i Max Havelaar Fondens verdensmøde i Holland i 1989. Inspireret af det engelske Fair Trade Mark skiftede Jutegruppen efterfølgende

navn til Fair Trade Gruppen, som også var mere dækkende, da man efterhånden var begyndt at importere en del andre kunsthåndværkprodukter end jutevarer - smykker, kurve, kokosmætter samt lertøj og papirvarer. Fair Trade Gruppen har haft en stabil vækst og er i dag en af de største importører af Fair Trade kunsthåndværk i Danmark og sortimentet er udvidet fra i starten kun at være fra Bangladesh til i dag også at komme fra Sydamerika og Cambodja.

U-landsimporten og Salam Imports storhed og fald

I 1982-1983 havde folkene bag Kirkernes U-landsuge gennemført oplysningskampagner om de skæve handelsvilkår for ulandene og havde som led heri via Holland importeret solidaritetskaffe fra producent-

kooperativer, der havde fået bedre betaling, end den kommercielle branche

kunne tilbyde. Kaffen blev meget populær og blev solgt gennem menighedsråd og en række ulandsorganisationer.

Det blev optakten til starten af Ulandsimporten i 1984. En ikke-kommerciel forening startet af organisationer som U-landsforeningen Svalerne, Mellemfolkeligt Samvirke, Internationalt Forum, Genvej til Udvikling, Det danske Missionselskab og Morsø U-landsforening samt privatpersoner.

U-landsimportens bevidste fokus på salg af dagligvarer (kaffe, te, nødder mv.) - fortrinsvis gennem almindelig detailhandel - krævede stor volumen, men en begrænset omsætning gav stor afhængighed af frivillige. Samtidig besværliggjorde flere landes regeringer at få kanaliseret betalingen ud til producenterne. Dermed fik U-landsimporten en turbulent tilværelse. Med introduktionen af Max Havelaar i 1994 steg omsætningen i første omgang for U-landsimporten, men på længere sigt gjorde konkurrencen mellem Max Havelaar mærkede

Max Havelaar

Står for Fair Trade garantimærkning af fortrinsvis konsumvarer. Certificeringen sikrer råvareproducenten en fair betaling, ordentlige arbejdsforhold og at miljøet skånes i produktionen. Fonden blev oprindeligt stiftet i Holland i 1988 og siden i mange andre lande. Max Havelaar kom til Danmark i 1994. Tilknyttet FLO-I.

www.maxhavelaar.dk

Fair Trade Gruppen

Fair Trade importvirksomhed, der hører under U-landsforeningen Svalernes Lokalafdeling i Århus. Startede i 1974 (tidligere Jutegruppen) med at importere juteprodukter, men importerer i dag mange forskellige slags kunsthåndværkprodukter fortrinsvis fra Bangladesh og Sydamerika. Tilknyttet Fair Trade Danmark.

www.fair-trade-gruppen.dk

produkter tilværelsen usikker for U-landsimporten, og da Brugsen i 1999 besluttede helt at fjerne U-landsimportens varer fra sine hylder, fik foreningen reelt sit dødsstød som importør. En stor del af U-landsimportens varesalg blev overdraget til Urtekram i 2001. Foreningen Butik Salam blev startet i 1985 af lokalafdelingerne af U-landsforeningen Svalerne og Mellemfolkeligt Samvirke i Odense. De startede med at drive butik i Odense og senere i Svendborg og gav inspiration til opstart af Fair Trade butikker i Vejle og København. Få år efter etableringen begyndte Butik Salam at importere tøj og kunsthåndværk og blev efterhånden den største importør af Fair Trade kunstprodukter i Danmark, og i 2003 gik foreningen udelukkende over til import, engrossalg samt salg til private via en webshop. I 2004 fusionerede U-landsimporten med, det på daværende tidspunkt kriseramte, Salam Import i selskabet Fair Trade Import. Det ambitiøse mål for foreningen Fair Trade Import var, at Danmark skulle være det land i verden, der skulle forbruge flest Fair Trade varer pr. indbygger, men Fair Trade

Import gik konkurs allerede året efter.

Hvad gik galt?

For Fair Trade Imports vedkommende drejede det sig nok i høj grad om alt for store udgifter i forhold til de små indtægter man endnu kunne hente hjem på Fair Trade produkter - man havde simpelthen slået større brød op end man kunne bage. Al magt var lagt i hænderne på en leder, der udstrålede kompetence, men som ikke var under tilstrækkelig kontrol af bestyrelsen.

“...Fair Trade er endnu ikke særligt udbredt i Danmark.”

Samtidig har der i Salam løbende været konflikter mellem frivillige og professionelt ansatte. De begrænsede ressourcer har ført til, at flere butikker, efter de professionelle mening, blev drevet for konservativt og amatøragtigt, og de frivillige ligefrem forhindrede en sund forretning i at komme op at køre - fordi de manglede erfaring, men også fordi de krampagtigt holdt fast i ikke-rentable idealer. Omvendt ses det tydeligt med Fair Trade Imports samlede skæbne, at en for professio-

nel ledelse også støder mange frivillige fra sig, og at Fair Trade endnu langt fra er fuldt rentabelt på kommercielle vilkår i Danmark. Der er stadig behov for frivillige ildsjæle. Max Havelaar bliver ofte - med rette - fremhævet for deres dygtige lancering, men også her må man tænke på, at der er blevet kastet masser af offentlige kroner i det således, at man endnu ikke kan tale om fuld kommerciel bæredygtighed. En sidste ting, der kan nævnes som en af årsagerne er, at Fair Trade endnu ikke er særligt udbredt i Danmark. Herhjemme har vi kun 50 Fair Trade Butikker inkl. Shop in Shops - mens man på europæisk plan har mere end 2.500 medlemmer i NEWS! (Network of European Worldshops). Vi er med andre ord bagud i Danmark. Set i bakspejlet kan det bl.a. skyldes, at man i U-landsimporten gjorde det modsatte af, hvad man gjorde andre steder i Europa, hvor man i langt højere grad startede butikker op. I U-landsimporten mente man, at vejen frem i stedet var at få varerne ud i den almindelige detailhandel, hvilket man studsede over i udlandet, hvor man generelt ikke kunne lide, at Fair Trade varer blev solgt i de kommercielle

Elisabeth Hjort

butikker. Det tager tid at trænge igennem, og udlandet havde større held til at få gang i en trend i befolkningen pga. de mange Fair Trade butikker. Først lang tid efter Max Havelaar mærkningens introduktion er Fair Trade konsumvarer for alvor kommet ud på hylderne i detailhandlen herhjemme. Hvis U-landsimporten i stedet havde lagt en strategi med at få flere butikker op at stå, havde man måske haft et vækstgrundlag i Fair Trade butikker på et tidligere tidspunkt og dermed en større og mere stabil afsætningskanal. Mange vil gerne købe varer fra rene Fair Trade importører, og der mangler en ren Fair Trade importør på fødevarerområdet i dag.

EFTA-samarbejdet mellem 11 store europæiske Fair Trade importører startede i 1987 i et forsøg på at operere rationelt sammen. I en arbejdsdeling udvikles nye produkter i fællesskab, som alle kan bruge. Der sættes mærker på varerne på flere sprog, og producenter og produkter fordeles hensigtsmæssigt mellem importørerne for at få større fælles volumen. EFTA udarbejder analyse-rapporter om Fair Trade, og der gælder

fælles retningslinjer for import. Desuden rådgives producenterne, for at sikre en miljørigtig produktion. Der er kun én importør med fra hvert land, men desværre ingen fra Danmark, da det i dag er forholdsvis dyrt at blive medlem. Hvis U-landsimporten - som havde størrelsen til det og fik tilbuddet - i sin tid var blevet medlem, ville Fair Trade sandsynligvis være mere udbredt i Danmark i dag.

Når det er sagt, skal det også siges, at der ikke er tvivl om at U-landsimporten og Salam Import har været nogle af de absolut bærende kræfter inden for Fair Trade bevægelsen i Danmark. Sammen med butikker, andre foreninger og enkeltpersoner har de været med til at bane vejen for, at Fair Trade er blevet udbredt i Danmark.

Fair Trade Danmark, butikkerne og andre aktører

FairNet blev stiftet i 1996 og skiftede i 2003 navn til Fair Trade Danmark. Fair Trade Danmark er paraplyorganisation for rene Fair Trade aktører - enten som Fair Trade butik eller som importør. Baggrunden var, at en række aktører hver på deres måde arbejdede med Fair Trade, men man savnede nogle fælles kriterier for Fair Trade - nogle krav man kunne stå sammen om. Disse fælles krav er nu opstillet af Fair Trade Danmark og harmoniseret med internationale regler. Man kan ikke mønsterbeskytte begrebet Fair Trade, men til gengæld kan man mønsterbeskytte Fair Trade butikkernes logo og

udadtil signalere, at her kan man have tillid til, at der er tale om ægte Fair Trade. Fair Trade Danmark er desuden med til at give butikkerne et løft, som gerne i sidste ende skal give kunderne en god oplevelse ved at handle i Fair

Trade Butikkerne.

Et af kravene i Fair Trade Danmark er, at producenterne skal godkendes af Fair Trade Danmark eller de skal være tilknyttet IFAT (International Fair Trade Association, startet i 1989), der bl.a. sikrer, at producenterne får en fair pris. For producenterne er det gratis at være med i IFAT, men for at sikre, at der virkelig er tale om Fair Trade, er man - som et nødvendigt onde - nødt til at have en vis form for bureaukrati, som giver tillid til, at de opstillede krav overholdes. Ved udfyldelse af kontrolskemaer m.v., skal man kunne dokumentere, at der er tale om Fair Trade, og de enkelte producenter skal også være tilknyttet en organisation. Det kræver bureaukrati at

analyserapporter, koordinerer fælles import og mærkning samt vejleder om og stiller krav til miljø hos producenterne, med videre. Tilknyttet FINE.

www.european-fair-trade-association.org

EFTA (European Fair Trade Association)

Importorganisation stiftet i 1987 med 11 store Fair Trade importører i 9 forskellige europæiske lande med det formål at effektivisere importen og promovere Fair Trade. De udarbejder

Fair Trade Import

I 2004 fusionerede U-landsimporten og Salam Import i selskabet FairTrade Import, der havde planer om at mangedoble salget af Fair Trade produkter i Danmark, men som imidlertid gik konkurs allerede i 2005.

Søg evt. på:

www.u-landsnyt.dk

Fair Trade Danmark

Paraplyorganisation stiftet i 1996 (tidligere FairNet) for rene danske Fair Trade importører og butikker. Fair Trade Danmark har opstillet fælles kriterier for ægte Fair Trade. Gennem kampagner og oplysningsarbejde styrkes Fair Trade i befolkningens bevidsthed og Fair Trade Butikkerne og Shop in Shops markedsføres via det sort/hvide fair trade logo.

www.fairtrade.dk

Fair Trading

Importselskab for fortrinsvis kunsthåndværk, men også en del konsumvarer. Startet som anpartsselskab i 2006 af Fair Trade Gruppen og en gruppe aktive i Odense. Er i dag Danmarks største importør af kunsthåndværk. En del varer sælges gennem en netbutik. Tilknyttet Fair Trade Danmark.

www.fairtrading.dk

dokumentere dette.

Gennem tiden er flere og flere Fair Trade butikker skudt op rundt omkring i Danmark - blandt flere kan nævnes Fair Trade Butik Karibu i Roskilde, Fair Trade Butik Svalerne i København og Fair Trade Butik Global Trade på Bornholm. Gennem selve deres eksistens gør Fair Trade butikkerne et fremragende stykke oplysningsarbejde, som er med til at påvirke forbrugeren til at blive mere bevidste, om den måde varen bliver handlet og produceret på i ulandene.

Fair Trade Butik Bazaren blev startet i 1993 af U-landsimporten og U-landsforeningen Svalerne i Århus, og også i dag er Bazaren tæt knyttet til Fair Trade Gruppen. Det giver mening at følge varerne fra første led hos producenten i ulandet til sidste led ved kunden i Danmark. Samtidig er det en stor fordel for Fair Trade Gruppen at have mulighed for at prøve varesortimentet af i butikken. I øjeblikket arbejdes der med at knytte Fair Trade Butik Odense tættere til Fair Trading, så man i et samarbejde mellem butik og importør og med støtte fra Fair Trade Danmark kan skabe en form for konceptbutik for Fair Trade. Den nye butik åbner i foråret 2008. Fair Trade Butik Karibu i Roskilde er med i dette konceptsamarbejde.

Fair Trading blev startet i 2006 af Fair Trade Gruppen og en gruppe aktive i Odense. Flere privatpersoner og butikker har udover Fair Trade Gruppen anpart i selskabet. Siden starten er det gået støt fremad - delvist båret af den generelle positive trend omkring Fair Trade - og Fair Trading er i dag den største importør af Fair Trade kunsthåndværk i Danmark.

Der er flere og flere som bakker op om Fair Trade Butikkerne og Fair Trade Danmark, men efterhånden som Fair

Lisbeth Hjort

Trade har fået vind i sejlene, er der desværre også større risiko for, at begrebet "Fair Trade" misbruges, hvorved det hele i sidste ende måske kan tabes på gulvet. Flere privatpersoner, butikker og foreninger uden

"Forbrugeren må for alt i verden ikke miste tilliden til Fair Trade."

for Fair Trade Danmark importerer varer, som sikkert med god ret kan kaldes ægte fair trade, men det bygger ofte på en påstand og en tillidssag. Andre kan have skumle hensigter. Forbrugeren må for alt i verden ikke miste tilliden til Fair Trade. Fair Trade Danmark og Max Havelaar er ordninger, som sikrer forbrugeren, at der reelt er tale om Fair Trade, og man kan ønske sig, at endnu flere vil slutte sig til disse ordninger således, at man får en stærk organisation, der sikrer, at "Fair Trade" i Danmark virkelig er Fair Trade. I andre lande har man haft problemer på dette område: f.eks. har Fair Trade Organisatie (tidligere SOS Verdenshandel) i Holland - som importerer, hvad vi vil kalde ægte Fair Trade - følt sig nødsaget til at skifte navn til

Før i tiden kom kun hver tiende pige i skole. For hvorfor skulle forældre ofre penge på skolesager og skolekjoler til piger? De skulle jo bare giftes væk og forsørgede ikke deres mødre og fædre, når de blev gamle.

I dag er situationen en helt anden. Tre ud af fire piger kommer i skole. Ifølge tal fra Verdensbanken er piger i Bangladesh endda lidt bedre til at passe deres skolegang end drengene!

Bedre adgang til uddannelse har allerede ændret på kønsrollerne og erhvervsstrukturen i landet, men mindst for de kvinder, der voksede op før piger kom i skole. Dem hjælper Svalerne gennem sin partnerorganisation REMOLD. REMOLD driver undervisning for børn og voksne i alternative centre.

Fair Trade Original, for at distancere sig fra en mængde mindre seriøse udbydere af såkaldt fair trade. En udvanding af begrebet er en af de største risici for Fair Trade bevægelsen i dag. På mange måder kan man sammenligne Fair Trade bevægelsen med den økologiske bevægelse - blot med tidsforsinkelse. Her har der også været nogle idealistiske foregangsgrupper som U-landsimporten, Salam Import og U-landsforeningen Svalerne, der har banet vejen for at hele bevægelsen reelt er blevet bæredygtig. Inden for økologien har det også været nødvendigt gennem ø-mærket at sikre sig, at varerne rent faktisk er økologiske.

Max Havelaar og hvad garantimærkningen dækker

I 1994 blev Max Havelaar Fonden i Danmark stiftet af Folkekirkens Nødhjælp, Ibis, MS, AIF og Verdensnaturfonden efter indledende initiativ fra bl.a. Svalerne og U-landsimporten. Fonden startede i Holland i 1988 og har siden bredt sig til mange lande. Max Havelaar står for Fair Trade garantimærkning af fortrinsvis konsumvarer, og de har gennem store markedsføringskampagner på dygtig vis haft held til at udbrede Fair Trade begrebet

til størstedelen af den danske befolkning. Den stigende efterspørgsel i forbindelse hermed har betydet, at man i dag kan købe Fair Trade produkter ved stort set alle købmænd og supermarkeder. Det er meget positivt, men man skal også være opmærksom på, at Max Havelaar certificeringen kun garanterer selve råvareproducenten fair vilkår. Det er i sig selv fint, men hele kæden efter råvareproducenten er ikke inddraget - bortset fra, at man sikrer sig, at det virkelig er den pågældende råvare, som indgår i produktet.

“...i fremtiden [kan det] være ideelt at kombinere Max Havelaar certificeringen med Fair Trade Danmark godkendelsen”

Hvis man f.eks. køber en Max Havelaar mærket T-shirt, er det kun bomuldsproducenten, der er sikret fair vilkår, mens der ikke er kontrol på forarbejdningen. Hvis man ser efter, fremgår det også, at mærkningen kun gælder bomulden. Der kan dermed være risiko for, at vævningen og syningen er foregået under kummerlige forhold, men der findes dog heldigvis ingen eksempler på, at dette skulle være tilfældet. Et andet problem er, at pris-sætningen - bortset fra betalingen til råvareproducenten - er givet frit. Det betyder, at man som forbruger måske giver en overpris for en chokolade i tiltro til, at pengene går til råvareproducenten, mens det i virkeligheden kun er en ganske lille del af chokoladens

pris, der går til kakaobonden.

I Fair Trade Danmark sikrer man, at producenten får fair vilkår. Samtidig stiller Fair Trade Danmark krav til, at prisen, som fastsættes for varen, tilgodeser både producent og forbruger. Det vil sige, at man ikke må loppe prisen op, så man får en fed betaling for varen i forhold til forbrugeren, der er villig til at give en høj pris i tillid til, at den er høj fordi producenten har fået en høj pris, eller hvis det sker på bekostning af, at man ikke sælger så mange varer for producenten.

Fair Trade Danmark kontrollerer ikke hver enkelt produkttype eller vare. De laver i stedet en samlet godkendelse af hvert enkelt led i kæden: dvs. producentgruppe, eksportør, importør og butik, men ved Fair Trade Danmark godkendte produkter er der ikke altid kontrol med råvareleverandøren. Råvarerne købes i flere tilfælde til markedsprisen på det lokale marked. For virkelig at forbedre forholdene for producenterne i ulandene i fremtiden og sikre sig, at alle aktører gennem hele kæden får en fair behandling, kan det i fremtiden være ideelt at kombinere Max Havelaar certificeringen med Fair Trade Danmark godkendelsen, men indtil videre er det bedste, man som forbruger kan gøre for at sikre sig, at der virkelig er tale om Fair Trade, enten at købe Max Havelaar mærkede varer eller varer fra Fair Trade butikker under Fair Trade Danmark.

Global handel - lokalt ansvar

Af Sanne Dahlbom

HVIS IKKE der bliver tid eller råd til en udenlandsrejse til sommer, kan man skam komme vidt omkring i verden blot ved at besøge sit lokale supermarked. Her bugner hylderne af varer fra hele verden. Chokolade fra Ghana, bananer fra Honduras, ananas fra Costa Rica, dadler fra Iran, ris fra Indonesien, kaffe fra Nicaragua og tun fra Thailand. De fleste varer har tilbagelagt tusinder af kilometer for at nå frem til din indkøbskurv - desværre er det de færreste, som tænker på, om det har været en god handel for de folk, der dyrkede afgrøderne.

Fra tidernes morgen har folk handlet med hinanden på kryds af landegrænser: tøj, mad, redskaber, silke, guld, sølv, krydderier, for blot at nævne nogle få ting, er blevet købt, solgt og transporteret flere tusinde kilometer på de såkaldte handelsveje af købmænd fra hele verden.

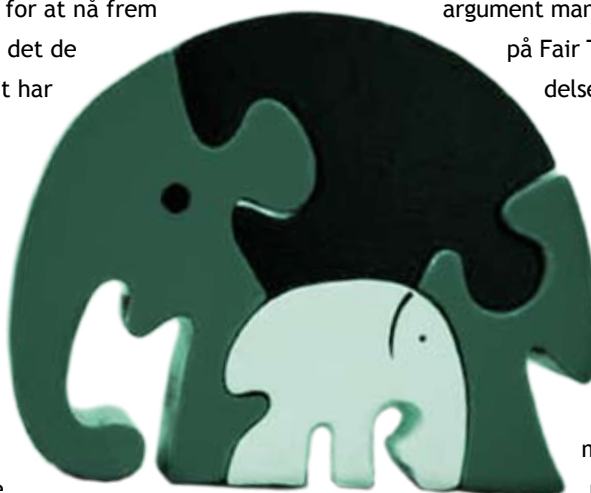
I dag er intet anderledes, blot handler vi mere end nogensinde på kryds af landegrænser, og siden Anden Verdenskrigs afslutning har handel mellem lande været med til at hæve folks levestandard i visse dele af verden. Beklageligvis er det kun en lille del af verdens befolkning, der har fået glæde af den globale handel, og ganske som for tusinder af år siden er der i dag altid nogle, der bliver snydt eller uretfærdigt behandlet i forbindelse med global handel.

Den stigende globale handel gør, at mange lande, virksomheder og enkeltpersoner er involveret, og at vi forbrugere - som det sidste led i handelskæden - bør tage stilling, når vi køber varer. Mere end nogensinde er vores hverdag forbundet med folk i resten af verden. Lokale producenters skæbner er ofte afhængige af, hvor fair den globale handel er.

Forbrugermagt tæller

Vi ved det godt - at vi som forbrugere har magt til at bestemme hvilke varer, der findes på supermarkedets hylder. Alligevel er tendensen ofte, at pengefornuften vinder over ansvarsfølelsen, når der skal købes ind til køleskabet eller klædeskabet.

“Jeg kan jo ikke ændre noget alligevel” er sørgeligt nok et argument man tit støder på, når diskussionen falder på Fair Trade, økologi eller lignende i forbindelse med vores magt som forbrugere.

Med korte mellemrum dukker der nye historier op i medierne om, hvordan børn og voksne i ulande arbejder på fabrikker under urimelige arbejdsforhold til en miserabel løn. Finder jeg en billig t-shirt til 39,95 kr., glæder jeg mig over den lave pris, men glemmer desværre ofte, at der med stor sandsynlighed nok ikke er betalt en særlig høj løn til det

menneske, der syede min t-shirt.

Ingen bryder sig om at tænke på, at der bag vores billige indkøb af tøj og madvarer ofte ligger en tragisk historie eller at tænke på, at underernærede børn med en månedsløn på 300-400 kr. arbejder 16 timer i døgnet, for at sy det tøj vi i Danmark kan købe til spotpris. Men hvad er alternativet? Der hviler selvfølgelig et stort socialt ansvar på enhver virksomhed, som får produceret deres varer billigt i udlandet. Disse virksomheder bør betale en højere pris, for det de køber og sikre sig, at det kommer arbejderne til gode. Samtidig skal de sikre, at fabrikkerne ikke nægter de ansatte at organisere sig i fagforeninger.

Det er dog også vigtigt at huske på, at vi som forbrugere har et stort ansvar, da vi jo blot kan lade være med at købe varer, der ikke er produceret og købt hjem på en rimelig måde. Så er næste spørgsmål bare; hvordan ved vi om varerne er det? Det er jo ikke ligefrem fordi, der i vaskeanvisningen på vores tøj står “produceret af under-

Fair Trade er i stikord:

Fair pris - der sikrer producenterne i de enkelte lande en bedre betaling, end der normalt opnås.

Faste indkøb og længerevarende samarbejde – der sikrer økonomisk sikkerhed og mulighed for udvikling i lokalsamfundet.

Gode arbejdsbetingelser – hvor producenterne har indflydelse på deres eget arbejde og organisering.

Menneskerettigheder – der bl.a. sikrer, at producenternes børn kommer i skole.

Bæredygtig produktion – der belaster miljøet mindst muligt.

ernæret barn til urimelig løn” eller at der på kaffepakken eller chokoladen står “dyrket og høstet af 8-årigt barn til slaveløn”.

Som et af de nyeste Fair Trade-certificerede produkter findes der nu bomuld. Det er første skridt på vejen til Fair Trade tøj. Desværre skal man stadig lave et større benarbejde for at finde frem til Fair Trade tøj, da det endnu ikke er alment tilgængeligt i tøjforretninger. Fair Trade tøj kan dog let købes på nettet, men hvis man som mange endnu ikke er hoppet med på bølgen af internet-indkøb, må vi blot vente på at Fair Trade tøj kommer frem i butikkerne.

Der er dog i dag langt større mulighed for at købe Fair Trade-certificerede varer, når det gælder indkøb af madvarer. De fleste supermarkeder, samt adskillige specialforretninger (f.eks. Fair Trade butikker), har i dag et større udbud af Max Havelaar eller Fair Trade varer på deres hylder. Det er

desværre en misforståelse at tro, at dyrt tøj eller en dyr kaffe købt i en delikatess-forretning er ensbetydende med en højere pris til syersken eller kaffeproducenten.

Sådan forholder det sig nemlig oftest ikke. Dyre varer er ikke i sig selv en garanti for, at miljø og mennesker ikke har lidt overlast i forbindelse med produktion af varen - hvis man vil sikre sig, at verdens fattigste bønder og arbejdere har fået en fair pris for de produkter, du køber i supermarkedet, skal man gå efter (og spørge efter!) Max Havelaar- eller Fair Trade-mærkede varer. Fair Trade-mærket er din garanti for, at bønder og arbejdere i nogle af verdens fattigste lande får en retfærdig betaling for deres varer, så når du køber Fair Trade varer skaber du grobund for en positiv udvikling for mennesker og miljø. Fair Trade sikrer dig varer af god kvalitet, som du kan købe med god samvittighed. Vi har dermed alle som forbrugere muligheden for at gøre en forskel i det daglige, når vi står i supermarkedet og skal vælge varer.

Lisbeth Hjort

Fair Trade varer kan købes i følgende Fair Trade butikker:

- Allinge, Bornholm, Nørregade 8
- Høje Taastrup: Høje Taastrup Boulevard 47
- København, Badstuestræde 2
- København, Østerbrogade 49
- Nakskov: Søndergade 17
- Odense: Overgade 39 (Senere på året flyttes til nye lokaler på Vestergade 96C, 5000 Odense C.)
- Revsøre, Bøsørevej 54
- Roskilde: Sct. Peders Stræde 1
- Svendborg: Bagergade 88b
- Thisted: Asylgade 9
- Vejle: Grønnegade 38
- Aalborg: Danmarksgade 43
- Århus: Guldsmedgade 8 A

Hvis der endnu ikke findes en Fair Trade butik i nærheden af, hvor du bor, kan du også købe Fair Trade produkter de følgende steder:

- Webshop: www.fairtrade.dk
- Besøg også fair trade Shop in Shops: <http://www.fairtrade.dk/sw6965.asp>

“Jeg tror Fair Trade vil fortsætte sin succes og ekspandere ...

men vi skal også værne om Fair Trade-begrebet, hvis ikke det skal ende som en fis i en hornlygte”

Poul er optimist:

Af Lene Gilby

Poul Roed Kristensen har været en af de store - om ikke den største drivkraft bag udbredelsen af Fair Trade i Danmark. Gennem alle årene har den sociale indignation været den bærende motivation i Pouls ulandsarbejde, hvor Fair Trade gik hen og blev hans hjertebarn.

“HJEMME PÅ vejen var vi nogle knægte, der fandt på at samle penge ind, så vi kunne købe brød til de stakkels fugle”, fortæller Poul med et grin, og fortsætter: “jeg har altid haft den her sociale indignation, helt hvor den kommer fra ved jeg ikke, men den var der meget tidligt”. Hans sociale indignation blev for alvor vakt i 1956, da ungarske oprørere i Budapest brutalt blev nedkæmpet af russerne og måtte flygte. Her fulgte han i radioen indsamlingsudsendelserne til fordel for flygtningene og det var humanitære formål, som FN-indsamlinger o. lign., der blev indgangsportalen til det senere ulandsarbejde i Svalerne. Her var de midt i 1970'erne en ret stor svalegruppe på omkring 20-30 personer i Århus, der - på opfordring fra Københavnerguppen - startede import af jutevarer fra Bangladesh. Svalerne havde volontører i Bangladesh, bl.a. en århusiansk socialrådgiver, Grethe Lauritsen, som startede projekter op,

og salget af de importerede varer herfra var med til at finansiere projekterne. Filosofien var altså, at varerne skulle sælges med et overskud, for at der kunne sendes penge til ulandene - for øvrigt en filosofi, som flere ulandsforeninger opererer udfra. Det er en filosofi, der er blevet ændret med Fair Trade-konceptet, hvor den fair handel som hovedformål skal sikre, at producenterne får en ordentlig løn for det arbejde de laver.

Det er essensen af Fair Trade, der holder Poul til ilden - og det at vise, at man godt kan handle ud fra andre grundprincipper end alene at mele sin egen kage... “Det, der driver økonomi stort set alle steder, det er jo det at skrabes penge ind til sig selv, men der synes jeg, at det er sjovere at lave noget, der har et perspektiv udover ens egen næsetip”, siger Poul, men understreger samtidigt, at hans egen tilfredsstillelse i arbejdet selvfølgelig også spiller ind.

Udover den store personlige ansvarfølelse, der forpligter ham i arbejdet, så er der hele det praktiske aspekt med det håndgribelige lagerarbejde, som han, hvis han selv skal sige det, er blevet rigtig god til med årene. Det gælder både logistikken på lageret og i forhold til kunder, dvs. Fair Trade butikker, som får varer fra Fair Trade gruppen. Det er et fysisk arbejde, der står i stor kontrast til hans erhverv som gymnasielærer.

I bund og grund er Poul også tilhænger af, at man handler i ordets to betydninger: at handel i stedet for bistand er vejen frem i fattigdomsbekæmpelsen - at Fair Trade er den bedste måde at få mennesker ud af fattigdom på. Men også det at gøre noget/handle på mere retfærdige vilkår er en aktiv måde at gøre en forskel på: “I stedet for at sige, hvad andre skal gøre - så gør det da for fanden selv. Det er jo det vi gør i Fair Trade - vi gør noget

- og så kan vi så håbe på, at der blandt publikum eller blandt forbrugere kan blive så stor interesse for det vi laver, at der er mange andre, der også vil gøre det. Også fordi man så kan leve af det. Der er jo ikke ret mange, der lever af Fair Trade i dag. Men perspektivet er da, at man lige så godt skal kunne leve af Fair Trade, som man lever af at drive forretning, der ikke er Fair Trade”.

Således kan Fair Trade, ifølge Poul, forhåbentlig ses som pendant til den økologiske bølge, der også startede med entusiastiske idealister, som ikke havde økonomisk vinding ud af arbejdet. Senere udviklede økologien sig til at blive bæredygtigt også i en økonomisk optik. Det er en nødvendig udvikling, at Fair Trade også kommer til at tjene penge til forhandlerne. Vejen, til at mere handel kan modnes til at ske på fair vilkår for producenterne, skal gå gennem forbrugernes holdning. Det kan ikke ske gennem politiske beslutninger, men må ske nedefra, hvis det skal være bæredygtigt i det lange løb. Politiske tiltag kan dog være med til at åbne og lette vejen for en sådan udvikling.

Og holdningerne til en mere retfærdig handel spirer i høj grad fra flere fronter. Også større virksomheder har et øje til etikken i handlen: “Det påvirker dem, at forbrugeren - ud over at købe Fair Trade - kigger på etiske

aspekter. Ligesom mange forbrugere kigger på om noget er økologisk eller ej, så er f.eks. børnearbejde, der i sig selv er en kompliceret diskussion, noget der kan få forbrugeren op af stolen. De udsendelser, der f.eks. har været i fjernsynet, hvor man ser, at Jysk Sengetøjslager reagerer prompte på en dårlig omtale i en TV-udsendelse - og gør herefter noget ved det for at forbedre deres image. Her tror jeg da, at sådan noget, som det vi går og gør, det er med til at fremme diskussionen - og fremme, at man også i større virksomheder begynder at tænke - ikke så radikalt, som vi gør - men alligevel begynder at tænke lidt i de baner”.

Oplysning er for Poul meget konkret - gennem handling viser han, hvordan noget kan gøres anderledes. Han mener ikke, at Fair Trade bevægelsen skal gå ind i diskussionen om f.eks. handelsbarriererne. Det skal man overlade til Ibis, MS og de store organisationer. Fair Trade skal ikke være en oplysningsorganisation. Ikke, at det ikke er vigtigt med oplysning på det politiske plan, der kan få politikere og intellektuelle i snak, men han mener at deres oplysningskampagner går hen over hovedet på de fleste mennesker: “Jeg tror egentlig vi laver et fremragende oplysningsarbejde gennem selve vores eksistens. At det i sig selv er holdningspåvirkende; og i sig selv er

med til at folk bliver opmærksomme på de ting, vi arbejder med. Og selve grundbudskabet, det er jo banalt, det forstår de fleste mennesker; at folk betales med en indkomst, så de kan leve af det, så de ikke behøver at få bistand”.

For udbredelsen af Fair Trade spiller det også ind, at det er en international bølge. Når det nævnes, at der er 14 Fair Trade butikker i Danmark, er det ikke noget, der skaber de store overskrifter, selvom Fair Trade Danmark er ved at nå et *turning point* i kraft af sin efterhånden anseelige størrelse, men når der i Europa findes omkring 2700 Fair Trade butikker, bliver der i højere grad lagt mærke til konceptet. Og der er ingen tvivl om, at Fair Trade i disse år har medvind, hvilket selvfølgelig overvejende er positivt. Men det kan også skabe faldgruber, idet alt - så at sige - kan kaldes Fair Trade, hvis man bare gradbøjer begrebet tilstrækkeligt.

“I stedet for at sige, hvad andre skal gøre - så gør det da for fanden selv.”

“Eksempelvis med Fair Trade arrangementet i Fælled Parken sidste sommer (MS og Max Havelaar tog i 2007 initiativ til arrangementet, hvor blandt andet også Svalerne deltog, red.), her var det sådan set træls, at de ikke kontaktede os (Fair Trade Danmark, red.). Det er jo fint nok at lave sådan et Fair Trade arrangement og få opmærksomhed på det - men det er jo alt, der kalder sig selv Fair Trade, der kommer med. De går jo tilsyneladende ikke ind og anvender nogle klart formulerede kriterier for, hvad der er Fair Trade i denne konkrete sammenhæng, hvilket kan gå hen og udvande opfattelsen af, hvad Fair Trade er”.

I mange år var de godt 40 millioner landbokvinder i Bangladesh en næsten usynlig arbejdshær: De sled dagen lang, men man så dem kun sjældent. Det var nemlig en skam for en kvinde - og især for hendes familie - hvis hun viste sig ude, så fremmede mænd kunne kigge på hende! Derfor bestod kvindernes arbejde især af hjemlige sysler:

Sådan er det stadig mange steder, men flere kvinder er dog trådt synligt frem, for eksempel ved at producere sivmætter og sælge dem på markedet. Svalerne støtter organisationen REMOLD, der hjælper dem med at gøre det.

Lisbeth Hjort

“Jeg tror, Fair Trade vil fortsætte sin succes og ekspandere, også selvom der skulle komme en lavkonjunktur. Jeg tror, man kan se Fair Trade som parallel til den økologiske bølge. Det vil så på et eller andet tidspunkt nå en mætningsgrad. Så har man nået de mennesker, som kan nås. Hvor stor en del, man kan nå, det er svært at sige, men sådan noget er heller ikke statisk. Folks holdninger til forskellige ting bliver jo også påvirket af, hvad der sker af store begivenheder”. Men i den nærmeste fremtid ligger der også en vigtig opgave i at få defineret, hvad Fair Trade er i folks bevidsthed, og videre at få beskyttet logoet som garant for konceptet: “I modsat fald, hvis alt påkalder sig at være Fair Trade, så ender det jo som *en fis i en hornlygte*”.

Poul Roed Kristensen, der har været aktiv i U-landsforeningen Svalerne i 35 år, er forhenværende blikkenslager og bankmand, men arbejder i dag som gymnasielærer i bl.a. matematik og fysik efter at have uddannet sig som astronom. Han arbejder med Fair Trade på frivillig basis, hvilket udover arbejdet med import og koordinering af varer til Fair Trade butikker rundt om i landet også involverer internationalt samarbejde i Fair Trade-bevægelsen og besøg af producenter i Bangladesh og Sydamerika. Poul er formand for Fair Trade Butik Bazaren i Århus, Fair Trade Gruppen og Fair Trade Danmark.

Problemet, påpeger han, er kendt i mange lande, hvor den certificerede handel, har vanskeligt ved at adskille sig fra alle andre, der kalder sig Fair Trade. Og spørgsmålet er, om vi ikke allerede har problemet herhjemme: “Vi har f.eks. ICTUS-kaffe, som importerer kaffe fra Nicaragua og kalder det Fair Trade kaffe, men samtidig går ud og siger, at de synes, det man gør i Fair Trade Danmark er helt forkert. De siger, at de er modstandere af, at man betaler en pris, der er over markedsprisen, og det kalder de så Fair Trade! Så er der Københavns Kommune - der ikke køber Max Havelaar-mærket kaffe, som Fair Trade by”. Hvis det stod til Poul var det kun de to klassificeringsordninger herhjemme; Fair Trade Danmark og Max Havelaar, og de produkter, som de certificerer, man bør anvende når man går ud og promoverer sig selv, sin virksomhed eller by som Fair Trade handlende. I modsat fald risikeres det, at producenten bliver glemt i iveren efter enten at

sælge et produkt eller opnå status og anerkendelse som socialt engagerede for en billig penge.

Når Poul i dag pakker varer fra Fair Trade gruppen, der udover Bangladesh hovedsageligt importerer varer fra Chile, ved han, at disse varer fylder godt ude på hylderne i de forskellige Fair Trade butikker. Der er en rigtig god omsætning fra lageret i Århus midtby, men sådan har det ikke altid været. Det var tidligere svært at afsætte ting til f.eks. MS' butikker, idet de mest var interesseret i at sælge de ting, de selv havde importeret. Det ændrede sig, da Fair Trade butikken “Bazaren” åbnede midt i Århus først i 1990'erne, en butik som Poul tæller som en af de ting, han både er stolt og glad over at have været med til at starte: “Det gør det lidt sjovere at importere varerne, når man har et sted at få det solgt”. Herudover synes han også, at det samarbejde, der er kommet Fair Trade butikkerne imellem gennem Fair Trade Danmark, er rigtig godt. Noget af det fascinerende ved Fair Trade er også hele processen: “Jeg har besøgt producenterne flere gange og de har været her. Så har vi importen og vi har også butikken og kunderne som det sidste led. Den helhed, der ligger i, at vi er med hele vejen fra producent til forbruger, den synes jeg rigtig godt om”.

Hvis der skal skues ud i fremtiden om Fair Trades eksistens, er Poul optimist:

Frihandel med et humant ansigt

Hvordan er dette muligt?

Anmeldelse af Joseph Stiglitz og Andrew Charltons bog "Fair Trade for All".

af Lone Eskesen

“FAIR TRADE for All” er en forjættende titel og kan umiddelbart virke som en populær og letlæselig fremstilling af denne komplekse problemstilling. Men tag ikke fejl: der er tale om et stykke faglitteratur i den tunge ende skrevet af to fremtrædende økonomer, Joseph Stiglitz og Andrew Charlton. Den første er nobelprisvinder i økonomi fra 2001, tidligere topchef i Verdensbanken og i dag økonomiprofessor ved Columbia University i New York med en omfattende videnskabelig produktion bag sig. Den anden er forsker i international økonomi ved Center for Economic Performance ved London School of Economics ved Oxford Universitet.

Med udgangspunkt i Dohakonferencen

Forfatternes udgangspunkt er Dohakonferencen, der blev afholdt i november 2001 i Qatar med henblik på at give World Trade Union (WTO) et nyt mandat i bestræbelserne på at liberalisere verdenshandelen på en fair måde over for alle verdens lande. Formålet var, at handelsministrene fra de et hundrede og fyrrer deltagende nationer skulle blive enige om en erklæring, der skulle føre frem til økono-

misk vækst, udvikling og velfærd, ikke mindst i u-landene. I flere år havde ophævelsen af fattigdommen været på dagsordenen, tænk bare på 2015 målene (hvor man bl.a. ønsker kraftig reduktion af fattigdom og analfabetisme inden 2015).

Der er således tale om en global vinkel på fair trade spørgsmålet, fair trade forstået på den måde; at alle lande så vidt muligt skal have adgang til hinandens markeder uden urimelige konkurrenceforvridende tiltag fra især de rige landes regeringer, samtidig med at især i-landene skal være klar til at hjælpe u-landene med den vanskelige omstilling til en global frihandel ved at

yde både økonomisk, teknologisk og anden bistand.

Formålet med bogen

Formålet med denne bog er, som forfatterne skriver, at beskrive "hvordan handelspolitikker kan udformes i i- og u-lande, sådan at man kan integrere u-landene i verdenshandelen og hjælpe dem til at få udbytte af deres andel i handelen". Men de tror ikke på en hurtig og brutal frihandelsordning trukket ned over hovederne på de fattige lande. Sagen er meget mere kompliceret end som så.

*Fortsættes
side 18*

रव

Hvad har I købt?

Tanya Denner & Kristoffer Walin:
Chokolade.

Hvorfor gik I herind og handlede?

Jeg er kommet i butikken siden jeg var lille, og ville vise den til Kristoffer. Vi kan lide at komme her, fordi det er Fair Trade - og det er gode ting, der sælges.

Hvad har du købt?

Hanne Grønlund: Jeg har købt en toilettaske og en bold

Hvorfor gik du herind og handlede?

Fordi her er spændende ting og så kan jeg godt lide 'prispolitikken'. Jeg vil meget gerne støtte, at pengene kommer derhen, hvor tingene er produceret.

Vi har spurgt kunder og ansatte i Fair Trade Butik BAZAREN i

Århus og i Fair Trade Butik Svalerne i København om

Fair Trade

Hvad har du købt?

Nikki: Jeg har købt...

Hvorfor gik du herind og handlede?

Jeg har gået for at lide, at det ikke kommer oftere.

POP

Hvorfor har du valgt at arbejde i en Fair Trade butik?

Minna: Det har jeg, fordi jeg er under uddannelse og det her er min praktikplads. Jeg har valgt en Fair Trade butik, fordi det giver mening og fordi tingene har en historie, der går tilbage til de mennesker, der har produceret dem - og det giver jo et helt andet fokus på varen.

Hvorfor har du valgt at arbejde i en Fair Trade butik?

Hanne: Jeg synes faktisk, at noget af det vigtigste for at få en bedre verden er, at der sker en mere fair handel, således at producenterne i ulandene kan få nogle ordentlige livsvilkår. Derfor har jeg været meget glad for både som frivillig og senere som ansat at kunne bidrage hertil.

Hvad har du købt?

Lene Yde: Det smykkekrin, som jeg har været ude efter i flere år og som jeg har bestemt, at min morfar skal give mig til min fødselsdag.

Hvorfor gik du herind og handlede?

Det, at det er en Fair Trade butik gør jo, at man kan nyde med lidt bedre samvittighed!

Hvad har du købt?

Trine Rask: Jeg har købt en plade chokolade til en lille værtindegave.

Hvorfor gik du herind og handlede?

Jeg kender butikken og synes, det er en god gavebutik med sådan lidt specielle ting man ikke kan købe alle steder - og så det, at jeg forudsætter, at varen kommer direkte fra kilden, altså at det er en direkte handel fra producenten.

bt?

købt et lerfad til fyrfadslys.

herind og handlede?

forbi mange gange og tænkte, at det lige var her, jeg kunne finde en lille ting. Og så kan jeg godt se sådan en profitbutik, så jeg kunne godt forestille mig, at det var et sted jeg ville kom-

Som et glimrende eksempel på denne problemstilling nævnes Kina og Indien, de to lande, som har haft mest held med at få gang i den økonomiske udvikling, sammenlignet med verdens øvrige fattige lande. Kina er gradvist blevet mere åben for frihandel, men dette var ikke grunden til den økonomiske vækst. På samme måde med Indiens økonomi. Væksten startede, mens toldafgifterne steg på nogle områder og blev først sænket i starten af halvfemserne. Som et kuriosum kan det tilføjes, at ingen af vore dages rige samfund har udviklet sig

En kvinde, et barn, en ko og en and. Hvis dette billede var taget for 20-30 år siden, havde det sandsynligvis vist flere småbørn. Kvinden havde nok også set mere udslidt ud. Hendes sari havde været laset og forvasket.

I 1975 fik hver bangalsk kvinde ifølge Den asiatiske udviklingsbank i gennemsnit 6-7 børn. Mange døde som små. Derfor fødte kvinderne flere, selv om det øgede fattigdommen her og nu, for der skulle være overlevende sønner, der kunne forsørge de gamle.

I dag dør færre småbørn, og kvinderne føder ifølge banken i gennemsnit kun 3-4 gange. Svalernes partnere hjælper dem med familieplanlægning, så de selv kan bestemme, hvor mange børn, de vil have.

ved simpel frihandel. Der blev anvendt en bred vifte af politiske indgreb.

Den ny handelsmodel

Der bliver gået ganske meget i

detaljer med, hvordan u-landene kan blive omstillet til frihandel, uden at omkostningerne hermed bliver større end udbyttet.

Stiglitz og Charlton præsenterer deres

nye handelsmodel: MAP "The Market Access Proposal". Ifølge den skal alle i u-landene have fri adgang til de markeder, der har et større BNP (bruttonationalprodukt) end dem selv. Dette vil stille de fattigste lande gunstigt, da de i forvejen har en svag udgangsposition i internationale forhandlinger. For at bøde på den arbejdsløshed, der naturligt må forekomme blandt mange ufaglærte arbejdere i u-landene, foreslås, at der skal oprettes frie arbejdsmarkeder for ufaglærte ydelser og i det hele taget et frit arbejdsmarked. Arbejdskraftens frie bevægelighed vil betyde, at arbejderne fra de fattige lande vil være i stand til at sende penge hjem til deres familier og derved være med til at styrke landenes nationaløkonomi, formentlig endnu mere end u-landsbistanden fra de rige lande beløber sig til. Af andre væsentlige tiltag kan nævnes: fjernelse af landbrugsstøtte og told- og importafgifter, fjernelse af ophavsrettigheder som f.eks. patenter. Det sidste skulle f.eks. kunne gøre det billigere for u-landene at producere livsnødvendig medicin til rimelige priser. Endelig skal u-landene have bedre og billigere adgang til at klage over urimelige handelsbetingelser ved et nyt internationalt handelstribunal, der ikke som nu begunstiger de rige lande.

Hensyn til udsatte befolkningsgrupper

Forfatterne lægger ikke skjul på, at man må tage vidtgående hensyn til de befolkningsgrupper, der i første omgang bliver berørt af de omstruktureringer, indførelsen af frihandel må medføre. De fattige skal hjælpes i forbindelse med igangsættelsen af nye produktioner og nedlæggelse af nogle af de gamle. Dette gælder både økonomisk og med hensyn

til omskoling, styrkelse af de finansielle institutioner og landenes infrastruktur. Der er ikke tale om lalleglad liberalisme. Den nødvendige omstrukturering af verdenshandelen vil have sine store menneskelige og økonomiske omkostninger. Derfor er det særlig nødvendigt at indføre ændringerne med omhu og omtanke, hvis vi ikke skal opleve endnu en forhandlingsrunde, der ender i fiasko trods de smukke hensigtsklæringer.

Bogens udformning.

Det er umuligt her at omtale alle de indsatsområder, bogen kommer ind på. Den er omhyggeligt struktureret og bagerst i den er der oven i købet en evaluering af de mange muligheder, ikke mindst økonomiske, der findes for at opnå en bedre fair trade og reduktion af verdens fattigdom. Alle har naturligvis været på dagsordenen i forbindelse med Dohakonferencen og tidligere forhandlingsrunder. Bogen opfylder alle de kriterier om systematik og omfattende dokumentation, man kan ønske sig. Og så er det ikke en bog, man læser ved den blussende kaminild, når man skal hygge sig. Det er en meget krævende bog, der fordrer forudsætninger, interesse for emnet og ikke mindst sprogkundskaber, da den er skrevet på et engelsk beregnet på handelsskolestuderende. Når det er sagt, er det en bog, der giver et godt overblik over de udfordringer, globaliseringen på handels- og arbejdsmarkederne vil stille os overfor i fremtiden. Den er først lige begyndt.

Joseph Stiglitz og Andrew Charlton: Fair Trade for All. Oxford University Press 2005. 315 sider.

FLO-I
(Fairtrade Labelling Organisation International)

International garanti-mærknings- og certificeringsorganisation, som startede i 1986 for at samordne forskellige organisationers Fair Trade mærkning - herunder Max Havelaar. Repræsenterer både producenter og kommercielle relationer som importører og detailhandel. Tilknyttet FINE.

www.fairtrade.net

FINE

Uformel samarbejdsgruppe startet i 1998, som forsøger at udvide samarbejdet mellem EFTA, NEWSI, IFAT og FLO-I (navnet repræsenterer forbogstaverne af de fire samarbejdspartnere). Opstillede i 2001 en fælles definition på Fair Trade.

IFAT
(International Fair Trade Association)

IFAT blev stiftet i 1989 og repræsenterer i dag mere end 300 Fair Trade organisationer i 70 lande. Hjælper med godkendelse, kurser og promovering af Fair Trade. Giver registrerede medlemmer mulighed for at benytte FTO-mærket, der blev lanceret i 2004. Mærket viser, at organisationen - f.eks. producenten eller importøren - overholder de opstillede krav til ægte Fair Trade - dvs. overholder IFATs standarder og monitoreringssystemer. Tilknyttet FINE.

www.ifat.org

Beskrivelser af Fair Trade-producenter

Poul Roed Kristensen beretter om tre meget forskelligartede Fair Trade-projekter, der anskueliggør, at der er mangfoldige måder at være Fair Trade på. Projekterne støttes alle af den århusianske importvirksomhed Fair Trade Gruppen.

Af Poul Roed Kristensen, redigeret af Thomas Rugård

En glaspuster fra Chile og hans lokale Fair Trade-organisation

Don José Lastra er glaspuster. Sammen med konen, Olivia Lastra, driver han smykkeværkstedet *Lastra* i Santiago. Det ligger i et af rummene i deres hus, som er lille og spartansk indrettet. José omsmelter genbrugsglas og puster dem til øreringe, mens Olivia varetager værkstedets økonomi. Der er ingen ansatte på værkstedet. Det meste af produktionen afsættes gennem Fundación Solidaridad, der støtter små familieværksteder, kooperativer og kvindegrupper med organisering, uddannelse, produktudvikling og afsætning. Udgangspunktet for prisernes fastsættelse er, at producenterne skal have en timeløn, der ligger 50% over den lovbestemte minimumsløn i Chile. Fundación Solidaridad startede i 1974 under militærdiktaturet. Organisationen, der blev beskyttet af den katolske kirke, støttede politiske fanger i landets fængsler ved at aftage og sælge kunsthåndværk lavet af fangerne.

14 år gammel blev José i 1973 ansat på en glasfabrik. "Alle startede på fabrik i den alder", siger José. Under Pinochets diktatur blev al organisering i Chile forbudt, og da José var aktiv fagforeningsmand, blev han fyret fra fabrikken. "Jeg var besluttet på at lave den store fabriks glasprodukter med mine egne hænder og startede derfor mit eget lille ydmyge værksted under meget ringe forhold. Men begyndelsen var svær. Jeg forsøgte at sælge mine glasting på gademarkeder og i sidegader. På et tidspunkt blev jeg sat i fængsel". I dag eksporteres de fleste af Lastra-værkstedets smykker gennem Fundación Solidaridad til Fair Trade organisationer i USA, Japan og Europa. Men José og Olivia sælger fortsat også lidt på markedssteder i Chile. En enkelt gang har de været med på en udstilling i Cordoba i Argentina. Indtil 2003 har José selv designet alle sine smykker. Men i 2004 indgik han i et samarbejde med en designer, som Fundación Solidaridad har ansat.

José er meget stolt af sin produktion og sit lille værksted, hvor forholdene er meget bedre, end da han startede i 1979. Han er bl.a. glad for ovnen, som han selv har bygget specielt med henblik på fremstilling af øreringe. Han og Olivia har fire børn, der alle læser. I fritiden hjælper de til i værkstedet. Men ingen af dem har planer om at overtage glaspusteriet efter faderen. De kan så glæde sig over, at deres forældre har kunnet sikre dem en god uddannelse i kraft af indtjeningen fra værkstedet.

Fair Trade Gruppen importerer glassmykker fra Lastraværkstedet i Chile.

www.fundacionsolidaridad.cl

Et cambodjansk kvindekrisecenters sy-kooperativ

Cambodian Women Crisis Center (CWCC) er et lokalt cambodjansk projekt, som ledes af Chantol Oung, der selv grundlagde det i 1997. Chantol levede 13 år i en

flygtningelejr i Thailand, efter at hendes far og bror var blevet dræbt af de Røde Khmerer. Ideen til kvindecentret fik hun, da hun i en periode arbejdede for FN. Hun så, hvordan kvinder blev mishandlet af deres mænd eller holdt som fanger på bordeller uden at kunne søge beskyttelse noget steds. "Alt for mange cambodjanske børn kommer aldrig i skole eller dropper meget tidligt ud. Især pigerne, der allerede fra 1. klasse er i mindretal. Langt de fleste piger får aldrig en uddannelse, og det gør dem til nemme ofre for udnyttelse og menneskehandel", siger Chantol. CWCC arbejder på flere planer. De er med til at uddanne politifolk og embedsmænd i kvinders rettigheder og påvirker dem til at tage disse rettigheder alvorligt og gribe ind, når de ser kvinder og piger blive mishandlet. Med hjælp fra politi og embedsmænd tager CWCC sig af kvinder og piger, der er udsat for voldtægt, vold i hjemmet eller trafficking. I op til et halvt år kan de bo på kvindecentret, hvor de får kost, logi, psykisk hjælp, uddannelse og retshjælp, hvor dette er nødvendigt.

Kvinderne er i alderen 14-50 år. De fleste kommer fra små isolerede landsbysamfund. Under opholdet får kvinderne tilbudt en oplæring i et håndværksmæssigt erhverv, så de har mulighed for at få en levevej efter opholdet i centret. Et af disse tilbud er oplæring på en systue, og det er netop fra denne systue, at Fair Trade Gruppen køber sine cambodjanske varer. Kvinder, der har forladt centret, vender for en periode tilbage for at deltage i produktionen af varerne til Fair Trade Gruppen. "Fair Trade giver dem i bogstaveligste forstand brød på bordet", siger Julia Raavad, der besøgte centret i 2004. Det er vores håb, at vi på længere sigt kan hjælpe kvinderne med at oprette

et sy-kooperativ og få det optaget som medlem af IFAT. Leark er en af pigerne fra systuen, hun er fra en lille isoleret cambodjansk landsby. Hendes forældre, der er selvforsynings bønder og lever af ris, er meget fattige. Leark er nu 17 år og fik aldrig færdiggjort sin skolegang. Hendes forældre indvilgede i at sende hende til hovedstaden Phnom Penh, for at arbejde der, men hun havnede, som så mange andre landsbypiger, på et bordel. Efter et halvt år blev hun reddet ud ved en politiaktion. Politiet satte hende efterfølgende i kontakt med CWCC.

Fair Trade Gruppen importerer stofprodukter fra CWCC. Kontakten til CWCC er et samarbejde med Operation Dagsværk, der i 2003 samlede ind til projektet, der desuden gennem nogle år er blevet støttet af Folkekirkens Nødhjælp.

www.od.dk

En Bangladeshisk producentejet Fair Trade-organisation

CORR - The Jute Works blev oprettet i 1973 af Caritas Bangladesh i samarbejde med en række vestlige bistandsorganisationer, herunder Svalerne. Langt størstedelen af de ca. 4.000 producenter er kvinder. 75 ansatte varetager administration, kvalitetskontrol, produktudvikling, feltarbejde m.m.

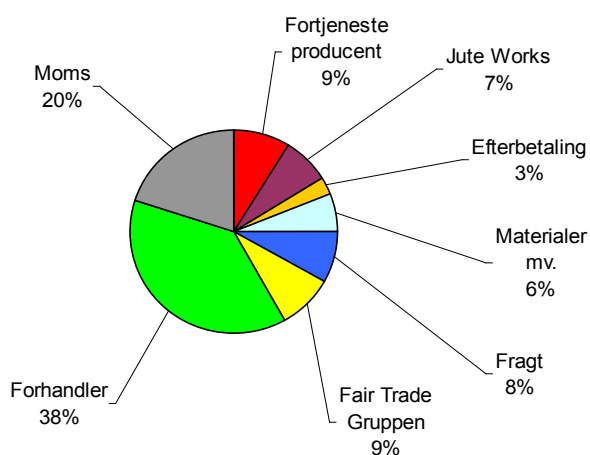
Jute Works har følgende formål:

- at fremme dannelsen af økonomisk levedygtige producentgrupper
- at organisere fattige kvinder på landet og uddanne dem i kunsthåndværksproduktion, så de har en ekstra indkomstkilde
- at fremme demokratisk handlemåde i producentgrupper og gøre dem selvhjulpne gennem gruppeaktioner
- at fremme uddannelse og skolegang
- at oprette velfærdsfonde for producenterne uafhængigt af herkomst og etnisk oprindelse.

Når en kvinde optages i en af Jute Works producentgrupperne, sker det ud fra en behovsvurdering. Kvinden skal være fattig og stå med forsørgeransvaret for sig selv og familien. Arbejdet med kunsthåndværk foregår i hjemmet og i det center, som hver gruppe ejer.

Betalingen til kvinderne bygger på en vurdering af, hvor lang tid en erfaren producent vil bruge på den pågældende vare. Nettotimelønnen er i gennemsnit på lidt over 1 kr. Prisen, som kvinderne får, består af den tænkte nettotimeløn plus udgifter til materiale og transport af varerne.

Dertil kommer en række sociale goder, som varetages af Jute Works og grupperne i fællesskab. Endelig udbetales en del af Jute Works overskud som bonus til producenterne. 1 kr. i Bangladesh svarer til 10-20 kr. i Danmark - når det gælder indkøb af basisforbrugsvarer. På en kunsthåndværksfabrik på landet i Bangladesh er timelønnen ca. det halve, og der er der absolut ingen sociale ordninger. Jute Works sociale ordninger omfatter bl.a. uddannelsesprogrammer, udplantning af frugttræer, sundheds- og sanitære programmer, opsparingsordninger og en række fonde. Ud af deres løn opsparer kvinderne hver måned 2-4 kr. 30 % af opsparingen er med henblik på nødsituationer, mens resten er til sikring af alderdom. Midlerne i Small Credit Fund kommer fra Jute Works og importørerne. De ekstrabeløb, som Fair Trade Gruppen betaler for varerne, går bl.a. hertil. Producenterne kan til en mindre rente låne fra denne fond til andre indkomstskabende aktiviteter end kunsthåndværk. 1.500 kvinder har haft glæde af lånene og bl.a. investeret i kalve- og gedeopdræt, dyrkning af ananas samt dyrkning og forarbejdning af krydderier.

Pengene til den anden store fond - Group Development Fund - kommer fra Jute Works alene. Lånene fra denne fond, som styres af hver enkelt producentgruppe, er rentefrie og går mest til køb af råmaterialer til kunsthåndværkproduktionen. Jute Works eksporterer for mere end 10 mio. kr. hvert år - heraf vedrører ca. 40 % egne producenter, mens resten er varer fra andre producentorganisationer. Pengene ved salg af Fair Trade Gruppens importerede Jute Works varer til vejledende udsalgspris fordeles sig i gennemsnit som vist på figuren.

www.cjwbd.com

KØBENHAVNS KOMMUNE har sagt ja til at arbejde for at øge kendskabet til og forbruget af Fair Trade produkter - vi har i den forbindelse stillet overborgmester Ritt Bjerregaard fem spørgsmål.

Hvad er baggrunden for, at du har sagt ja til invitationen fra Mellempfolkeligt Samvirke og Max Havelaar til at København bliver Danmarks første Fair Trade-by?

Allerede i efteråret 2006 blev Københavns Kommune kontaktet af Max Havelaar Fonden med et oplæg til, hvorledes København kunne blive udnævnt til Fair Trade-by. Vi havde derfor allerede overvejet konsekvenserne, da kommunen året efter blev opfordret af Mellempfolkeligt Samvirke til at agere forbilledet og blive den første danske Fair Trade-by (og den første Fair Trade hovedstad). Fair Trade-by konceptet er en mulighed for yderligere at profilere København som en by med globalt udsyn og samtidigt sætte en bevægelse i gang, der kunne have stor betydning for verdens fattige småproducenter.

Hvilke tiltag har Københavns kommune taget i bestræbelserne på at blive certificeret Fair Trade-by?

Efter at have modtaget opfordringen fra Mellempfolkeligt Samvirke vedtog Borgerrepræsentationen den 2. september 2007, at København skal søge godkendelse som Fair Trade-by. I den forbindelse skal der nedsættes en styregruppe, som skal sikre, at København lever op til de kriterier, der gælder for en Fair Trade-by. Vi afsatte samtidig penge til dette arbejde for 2008, og der skal til kommunens Økonomiudvalg udarbejdes en indstilling om, hvordan København kan blive Danmarks første Fair Trade-by. Kommunens indkøbschef har besøgt Malmø for at lære af deres erfaringer og vi har løbende kontakt med Max Havelaar Fonden og Mellempfolkeligt Samvirke, for at aftale det videre forløb.

København som Danmarks første Fair Trade-by

af Lene Gilby

Et af certificeringskravene til en Fair Trade-by er, at den har en aktiv informationsindsats om Fair Trade overfor borgere og erhvervsliv i kommunen. Hvordan ser du det operationaliseret?

I henhold til kriterierne er det Styregruppen, der udover at stå for ansøgning til den endelige udnævnelse til Fair Trade-by, skal inddrages i informationsaktiviteter og bidrage til, at kommunen lever op til de krav, der er til en Fair Trade-by.

Der er ikke nogle eksakte krav til sammensætningen af Styregruppen. Det vil være naturligt at inddrage kommunens Center for Miljø. Derudover kan det være repræsentanter for det lokale erhvervsliv, lokale organisationer eller handelsstandsforeninger. Helt centralt er det dog, at kommunen har en ansvarlig, politisk repræsentant i Styregruppen som formand.

Kritiske røster hævder, at tiltag som Fair Trade-by-er kan være med til at udvande Fair Trade-begrebet i

folks bevidsthed. Hvad vil du gøre for, at det ikke bliver tilfældet?

Jeg er overbevist om, at København som by vil kunne bidrage til forståelsen for og udbredelsen af Fair Trade begrebet i borgernes bevidsthed.

Det er jo en del af de kriterier, der gælder for at være Fair Trade-by, at dokumentere, at der findes Fair Trade mærkede produkter eller tilsvarende i lokale butikker, restauranter, caféer, hoteller og arbejdspladser.

Hvilken kaffe drikkes der på rådhuset - er I selv gået over til Fair Trade?

Københavns Kommune har længe på mange områder været en "grøn" kommune, og vores kaffeleverandør leverer en stor procentdel af kommunens kaffeforbrug - og dermed Rådhusets forbrug - som er økologisk kaffe, sammen med en 100 % bæredygtig kaffe, der er Utz Kapeh certificeret.

Boganmeldelse

"Verden handler - FairTrade?" er en bog i serien "Verden i dag", der henvender sig til teenagere. Vi har bedt Ea fra 5.B på Rosenvangskolen i Århus om at læse og anmelde bogen:

Handel har stor indflydelse på, hvordan folk lever i ulandene. Handel kan være godt, hvor begge parter får noget de vil have, men handel kan gøre skade, når det foregår på en forkert måde. Det kan true folks rettigheder og endda gøre folk endnu fattigere. De rige lande kan tvinge folk i den fattige verden til at arbejde på en uretfærdig måde.

Bogen er spændende skrevet og handler om fattigdom, rigdom, handel og om den uretfærdighed, som findes her i verden. Bogen viser virkeligheden om ulandene. Den fortæller om indkøb og om de varer, vi køber, hvor de kommer fra, og hvilken forskel handlen kan gøre for de mennesker, der producerer varerne. Den er skrevet i et sprog, man forstår, og man kan også lære af den. Bogen er godt skrevet på den måde, at den viser tingene fra mange forskellige vinkler.

Adrian Cooper (2005): "Verden handler - Fair Trade?" Maaholms Forlag, Danmark. Oversættelse og bearbejdelse: Kaare Øster efter "Fair Trade?". 48 sider, illustreret i farver.

Besøg hos Fair Trade-virksomhed i Bangladesh

Rikke O. Jensen og Dorthe Bach Rasmussen har undersøgt og beskrevet tilblivelsen af en Fair Trade-producent i Bangladesh

Interviewer: Rikke O. Jensen

Artiklen er sammenskrevet af Dorthe Bach Rasmussen

PÅ SVALERNES kontaktrejse i januar og februar 2008 mødte Rikke O. Jensen Raihan fra Fair Trade producentorganisationen Thanapara Swallows Development Society og Shahid fra Fair Trade producentorganisationen PUP. Det blev til en snak om Thanaparas oprindelse, udvikling og organisationens succeser og udfordringer. Desuden blev der talt om, hvordan vi i U-landsforeningen Svalerne kan hjælpe organisationerne i fremtiden.

Oprindelse og udvikling; fra nødhjælpsprojekt til Fair Trade producent

Thanapara blev startet som et nødhjælpsprojekt i begyndelsen af 1970'erne støttet af de svenske Svalorna. Der havde få år forinden været en massakre i landsbyen Thanapara, hvor militæret dræbte 300 mennesker, da man fejlagtigt antog, at de var fjendtlige, da de flygtede ved synet af militæret.

Projektet ændrede senere karakter til at indeholde indkomstgenerende aktiviteter, som i første omgang var *Nakshi Khata* (håndbroderede tekstiler - en lokal tradition) og senere også *sika* (ophæng) og andre produkter lavet af jute - som er stof, der er vævet af fibre fra juteplanten. Da det ikke var muligt at tjene nok på at sælge produkterne

lokalt forsøgte man med hjælp fra bl.a. Caritas at starte en eksport. Der blev først sendt 1500 skjorter til Sverige, men dårlig pasform og kvalitet gjorde desværre, at det ikke blev en succes.

Op igennem 1980'erne udviklede Thanapara produktionen og i 1984 kom man i kontakt med engelske opkøbere, som importerede deres tekstiler og juteprodukter. På dette tidspunkt var der ikke tale om en egentlig Fair Trade produktion. Thanapara blev selv certificeret Fair Trade eksportør i 1991 og begyndte at producere og eksportere. Det gav efterhånden overskud og man modtog nu kun en mindre direkte støtte fra Svalorna i Sverige til deres produktion af håndarbejdsvarer.

Thanapara har igennem medlemskabet med IFAT fået adgang til at deltage i seminarer og messer, hvor man møder opkøbere fra mange lande og derved får et godt kendskab til eksportmarkederne. I dag er de største aftagerlande af produkterne fra Thanapara: Japan, England, Italien, Finland. Desuden er der nogen eksport til Danmark og Sverige. Repræsentanter fra disse lande besøger ofte projektet og hjælper med produktudvikling m.m.

Projektets vokseværk

Raihan fra Thanapara fortæller, at

projektet har været igennem en stor udvikling. Selv om der endnu ikke er dannet et nationalt marked for Fair Trade-produkter i Bangladesh, er det internationale Fair Trade marked vokset støt. Samtidigt er Thanapara vokset og har efterhånden opbygget en produktion af flere produkter, både jute, vævede tekstiler og broderivarer og et forholdsvis stabilt marked for eksport i Japan og UK.

Organisationen Thanapara har sideløbende med Fair Trade produktionen mange programmer, og der kommer hele tiden nye til - bl.a. vand- og sanitetsprogrammer og oplysningsarbejde omkring juridiske rettigheder. De driver nu deres eget træningsprogram, hvor de oplærer kvinder fra andre landsbyer i at væve, sy og brodere. De har selv bygget skolen til træningsprogrammet og en del andre bygninger, bl.a. et udstillingslokale, en børnehave, en skole og to andre bygninger - én til jute- og én til broderiproduktion.

Der er nu i 2008 fast arbejde til over 270 kvinder og 9 mænd. Producenterne får en løn, som er noget over minimumslønnen i Bangladesh, og de har nu alle råd til at sende deres børn i skole. Projektet har kontinuerligt kunnet udbygge produktionen og udvikler løbende nye produkter. Projektet

sikrer desuden, at alle arbejdstager- og menneske-rettigheder overholdes, og at der ikke er børnearbejde eller diskrimination. Desuden sikrer projektet, at varekæden er kort, dvs. at alle mellemhandlere er skåret væk.

Raihan fortæller, at det nu er anden generation af producenter, som er tilknyttet projektet. Dette har skabt en stor ændring i mentaliteten, samtidig med at levestandarden er højnet.

Der skal så lidt til at skabe forskellen mellem udvikling og stilstand! Et tag af bølgeblik beskytter bedre mod monsunregnen og holder længere end et tag af palmeblade. En cykel forkorter rejsen fra mark til marked, og gør det lettere at sælge kyllinger og grøntsager. En pumpe med filter giver rent vand, mindre sygdom og et bedre liv til hele familien. Simple håndpumper henter ikke vand fra de dybere lag, og det kan være en fordel! Mange steder i Bangladesh er grundvandet nemlig forurenset med arsenik.

Alle børnene går i Thanaparas skole, og de kan læse op til 5. klasses niveau. Han er glad for samarbejdet med opkøberne fra aftagerlandene, som har forståelse for, at de har en lille kapacitet og har brug for forskud for at kunne sætte produktionen i gang.

Projektets mange udfordringer

Der er udfordringer i alle led for organisationen, og den kæmper som alle andre virksomheder også med konkurrenter og producenter, som vil stjæle dens ideer og design. Indiske producenter i Vest Bengalen har startet en proces for at opnå patentrettigheder på de traditionelle *Nakshi Khata* broderier, hvilket vil betyde at Bangladesh ikke længere kan producere disse. Thanapara vil nu - sammen med de andre organisationer i ECOTA* - kæmpe for at bevare retten til denne broderiform.

I producentledet kæmper de løbende med kvalitetskrav og deadlines, hvilket ikke er let. Det er svært helt at undgå at lave pletter på stoffet eller afsætte skygger under vævningen. Desuden er der under tiden modstand mod ny teknologi og maskiner. For tiden kæmper de med teknologien omkring affarvning af stof.

I forbindelse med eksporten giver den nationale lovgivning organisationen mange problemer, da den skal igennem mange instanser for at få godkendelse, certifikater og tilladelse til produktion og eksport. Man bruger derfor det nationale netværk ECOTA til udveksling af erfaringer, indbyrdes støtte og samarbejde ift. myndighederne. Men det er tidskrævende og man har brug for at procedurer omkring eksporten bliver forenklet. Man ønsker desuden at importere økologisk bomuld fra Indien, som allerede har en større produktion, men det er højt beskattet af staten og ikke rentabelt, som det fungerer i dag. Det er også en stor udfordring at holde prisen på produkter nede og Raihan ønsker derfor, at der var et marked for lidt dyrere Fair Trade produkter i aftagerlandene. Han mener også, at

der mangler mere markedsføring af Fair Trade produkterne og at bedre uddannet personale ansat i Fair Trade butikkerne er nødvendig.

Fremtiden:

Raihan fra Thanapara er glad for samarbejdet med U-landsforeningen Svalerne i Danmark og han håber på, at det vil fortsætte meget længe. Han har et ønske om, at producere flere tekstiler og at bruge økologisk bomuld i meget større udstrækning end det er tilfældet nu. Han håber, at Svalerne kan hjælpe ham med at løse udfordringerne omkring affarvning og vandrensning. Han afslutter med at sige, at han håber, at vi vil fortsætte med at købe hans produkter og udvikle vores led af varekæden.

* Kort om Thanapara:

Medlem af det bangladeshiske Fair Trade netværk ECOTA sammen med 37 andre bangladeshiske organisationer i 1995-1996 (netværk til koordinering af små og mellemstore Fair Trade organisationer i Bangladesh) Opnåede medlemskab af IFAT (det Internationale netværk af Fair Trade organisationer) og blev Fair Trade-certificerede producenter i 1999-2001, efter en toårig godkendelsesproces.

U-landsimporten

Blev stiftet i 1984. Lavede oplysning om Fair Trade og importerede fortrinsvis kaffe, te og nødder. Fusionerede i 2004 med Salam Import i selskabet Fair Trade Import, som gik konkurs i 2005.

Søg evt. på: www.leksikon.org

Salam Import og Butik Salam

Oprindeligt en Fair Trade butik startet i 1985 i Odense, og efterfølgende selvstændige

butikker i andre byer i Danmark. Den oprindelige Butik Salam gik efterhånden over til ren import af kunsthåndværksprodukter og skiftede navn til Salam Import. Fusionerede med U-landsimporten i 2004 i selskabet Fair Trade Import, som gik konkurs i 2005. Der eksisterer stadig to selvstændige Butik Salam butikker: én Fair Trade Butik Salam i Vejle og én Butik Salam i København (hvorfra ovenstående logo stammer fra).

Link til Butik Salam i København:

www.butiksalam.dk

NEWS!

(Network of European Worldshops)

Netværk etableret i 1994 for at fremme samarbejdet

mellem Fair Trade butikker på tværs af landegrænserne. Udgiver oplysningsmateriale, laver kampagner og arrangerer seminarer mv. Repræsenterer ca. 2.500 Fair Trade Worldshops i 12 europæiske lande. Tilknyttet FINE.

www.worldshops.org

UTZ CERTIFIED

En uafhængig simpel mærkningsordning for god kaffe stiftet i 1997 (tidligere Utz Kapeh), som sikrer producenten en fast ekstrabetaling per kaffepund. Ekstrabetalingen forhandles på plads mellem køber og producent uden indblanding fra Utz Certified.

www.utzcertified.org

Merkur Bank

pengeinstitut med holdning

Henrik Platz (Redaktør på Pengevirke) har besvaret spørgsmål om Den Almennyttige Andelskasse Merkur.

af Thomas Rugård

STØRSTEDEN AF Merkurs udlån går til at finansiere gode formål indenfor områderne miljø og økologi, sociale projekter samt kultur og undervisning. Vi har spurgt Den Almennyttige Andelskasse Merkur, hvad de mener om Fair Trade.

Hvilken rolle har en bank i udviklingen af Fair Trade bevægelsen?

“Bankens rolle i en Fair Trade sammenhæng er at give adgang til finansiering af kreditter og lån på rimelige vilkår, så Fair Trade producenter kan sætte deres produktion i gang. Ofte er det enten umuligt eller meget dyrt for producenter

i udviklingslande at få kredit og lån, da de ikke kan stille den nødvendige sikkerhed - ofte er rentesatsen på 40 - 100 % p.a. På den måde er det vanskeligt at opnå en rentabel produktion og blive selvhjulpne - overskuddet ædes simpelthen op af den rente, som skal betales. Merkurs Verdenshandelskredit er et forsøg på at afhjælpe dette problem. Oikocredit, Triodos og Shared Interest er andre, der giver denne form for fair finansiering.”

Hvorfor har Merkur meldt sig ind i IFAT?

“Merkur har meldt sig ind i IFAT (Den

Internationale Fair Trade organisation) for at bakke op omkring Fair Trade bevægelsen og for at få adgang til kontakt til mulige kredit- og låneprojekter i Syd. På konferencen i 2007 var vi indlægsholder på en workshop om finansiering sammen med vore kollega-banker.”

www.merkurbank.dk

Fair Trade aktiviteter i 2008

Kalenderen viser de Fair Trade arrangementer, som afslutning i marts, men meget mere vil forhåbentlig opfordrer til at holde øje med arrangementer i din samt på www.fairtrade.dk

24. april kl. 16.00: Fair Trade Butik København

Kom om hør menneskene bag "Fil Bleu" fortælle deres succeshistorie. "Fil Bleu" er et indkomst - og uddannelsesskabende projekt og en sammenslutning af vestafrikanske kunsthåndværkere og bomuldsbønder, der prøver at skabe sig en indkomstkilde gennem projektet ved at videreføre de traditionelle håndværk.

Sted: Badstuestræde 2, København K, www.fairtrade kbh.dk

Omkring 1. maj: Odense Fair Trade butik åbner under nyt navn og koncept. Butikken ændrer navn til Fair Trade butik Karibu i Odense, og skifter lokaler til Vestergade 96C, 5000 Odense C.

med butik, café og kafferisteri. Hold øje med www.fairtrade.dk/karibu, hvor den nøjagtige dato for åbningsreceptionen vil blive offentliggjort.

Sted: Vestergade 96C, 5000 Odense C.

7. maj kl. 19.30: U-landsforeningen Svalerne holder Fair Trade arrangement. Kom og hør Poul Roed Kristensen, formand for bl.a.

Fair Trade Danmark, fortælle om Fair Trade og dens udbredelse i dansk og international sammenhæng.

Aftenen vil også byde på en visuel rejse til Bangladesh i form af den flotte film "Fair Mind - Fair Trade".

Arrangementet er en del af kampagnen "Der Skal Folk Til"
Sted: Verdenskulturcentret, Nørre Allé 7, 2200 København N.

www.derskalfolktill.dk

10. maj: World Fair Trade Day fejres over hele landet. Hold øje med din lokale Fair Trade Butik, og se hvad de finder på.

10. maj kl. 10.00-13.00: U-landsforeningen Svalerne Odense Kom og smag på Fair Trade varer. I anledning af World Fair Trade Day byder Svalerne i Odense på lækre smagsprøver af Fair Trade varer.

Sted: Svalerne i Odense, Vindegade 75-77 st. over gården, 5000 Odense.

er planlagte ved redaktionens
t ske i løbet af året, så vi
lokale Fair Trade butik,

10. april kl. 16.00: Fair Trade Butik København
Operation Dagsværk holder foredrag om sidste
års Bolivia projekt. Vi får også en forsmag på,
hvad Operation Dagsværk vil støtte i 2008.
Sted: Badstuestræde 2, København K
www.fairtrade kbh.dk

3. april kl. 16.00: Fair Trade Butik København
Morten Ledskov fra Global Trade præsenterer
Vesterbro's ungdomshus. Lige nu er de unge
i Ghana, hvor de indspiller en ny Fair Trade CD.
Sted: Badstuestræde 2, København K
www.fairtrade kbh.dk

16.-17. august: Fair Fælled

Mellemfolkeligt Samvirke holder for andet år Danmarks
største Fair Trade festival i Fælledparken i København.
Læs mere på www.ms.dk

18. juli: Trade and Aid på Bornholm.

Fredag den 18. juli fejrer Bornholm, som det
eneste sted i Danmark, igen Live8 med Trade
and Aid på Hammershus. Støttekoncerten er
en del af Fair Trade Festivalen på Bornholm
i juli måned. Alt overskud fra billetsalget går
til udviklingsprojekter i Afrika. Indtil videre er
følgende navne på koncert-kalenderen: Tina
Dickow, Savage Rose, Anne Linnet Band, The
Storm og Infernal.

Se mere på www.global-trade.dk

30. juni - 3. juli: Globalt Roskilde Marked afholdes
sideløbende til Roskilde Festival i Klosterhaven i
Roskilde med musik, oplysning, salg, udstillinger og
happenings.

16. til 29. juni: Mellemfolkeligt Samvirke sejler med skonnerten
Opal rundt til de danske havne og taler om Fair Trade. Læs mere
om sejladsen på MS' hjemmeside www.ms.dk

Weekend i maj eller juni: Bæredygtighedsfestival

Folkekirkens Nødhjælps butik FISK afholder bæredygtighedsfestival på Vor Frue
Plads med alt inden for genbrug, økologi og Fair Trade. Den præcise dato
kommer snart, men det bliver enten sidste weekend af maj eller anden weekend
i juni. Følg med på www.noedhjaelp.dk/fisk

Sted: Frue Plads 1, 1168 København K.

Fair Trade i Fremtiden

Af Lone Froholdt, projektleder og butikskonsulent i Fair Trade Danmark

UDENRIGSMINISTERIET TROR på Fair Trade som en måde at skabe bæredygtig udvikling i udviklingslandene. Derfor har de indgået treårige resultatkontrakter med både Max Havelaar og Fair Trade Danmark. I 2008 har Fair Trade Danmark fået over to millioner kroner, så de kan fortsætte deres arbejde med at øge salget og kendskabet til Fair Trade i Danmark. Hvad får skatteyderne så for deres penge?

Hvis Fair Trade Danmark når deres mål, vil Fair Trade butikkerne sælge for 14 millioner kr. i 2010. I 2007 solgte de nuværende 14 butikker tilsammen for 4,1 millioner kroner, så salget skal næsten firedobles. Fair Trade Danmark vil nå dette mål ved at hjælpe flere nye Fair Trade butikker i gang og bidrage til markedsføring og udvikling af Fair Trade Butik Svalerne og de øvrige Fair Trade butikker.

Pengene skal også bidrage til at øge salget hos U-landsforeningen Svalernes Fair Trade Gruppe i Århus og Fair Trade Danmarks øvrige medlemsimportører, så deres samlede salg femdobles til et salg på 19 millioner kroner i 2010. Fair Trade Danmarks nuværende medlemsimportører køber varer hos 28 leverandører i 15 forskellige lande i Afrika, Asien og Latinamerika. Flere af disse leverandører er både producenter og eksportører, som forhandler varer

fra op til 196 producentgrupper, så det er rigtig mange producenter og deres familier, som kan få glæde af de forventede stigninger i salget.

Salgs målet for importørerne skal nås ved at skaffe flere medlemsimportører og ved at bidrage til deres markedsføring og udvikling af deres sortiment. Fair Trade butikkerne er vigtige kunder hos importørerne, så de vil også nyde gavn af den forventede stigning i butikernes salg. Fair Trade Danmark vil også øge salget til de såkaldte Fair Trade Shop in Shops, som er caféer, gavebutikker, gårdbutikker og andre typer salgssteder, som dedikerer en del af deres butik til Fair Trade varer. Det er en god måde at sælge Fair Trade varer i mindre byer og andre steder, hvor der ikke er kunder nok til en Fair Trade butik, som skal opfylde et krav om, at minimum 80 % af varerne skal være Fair Trade varer.

Fair Trade Danmark har netop fået udarbejdet en kendskabsanalyse som viser, at 14,5 % af danskerne har hørt om Fair Trade butikker og 5,9 % af danskerne siger ja til at de har handlet i en Fair Trade butik indenfor det seneste år. Det er en stor fremgang i forhold til en tilsvarende undersøgelse fra 2004, hvor det kun var 8,2 % som havde hørt om Fair Trade butikker og 3 % som havde handlet i en Fair Trade butik. Fair Trade Danmark vil gøre en

stor indsats for at skaffe medieomtale og sætte fokus på Fair Trade butikkerne via internettet og gennem forskellige kampagner og arrangementer, så der ved udgangen af 2010 er 25 % af danskerne, som har hørt om Fair Trade butikker.

Efterhånden som Fair Trade bliver mere kendt, vil interessen fra medier og forbrugere også være stigende, så det er meget vigtigt at Fair Trade Danmark har styr på, at Fair Trade butikker, importører og deres leverandører i udviklingslandene følger Fair Trade principperne. Derfor vil pengene fra Udenrigsministeriet også blive brugt på at forbedre kontrollen. Fair Trade Danmark blev medlem af Den Internationale Fair Trade organisation, IFAT, sidste år. Det er planen, at en større og større del af kontrollen skal overlades til IFAT og Fair Trade Danmark vil bistå medlemsimportører og deres producenter med at opnå godkendelse af IFAT.

Den sidste målsætning er at sikre flere indtægter i Fair Trade Danmark, så foreningen kan fortsætte sit arbejde, når resultatkontrakten med Udenrigsministeriet udløber. Hvis Fair Trade butikker var ligeså udbredte i Danmark som i Holland, ville der være 144 Fair Trade butikker, som ville sælge for 79 millioner kroner om året, så der er stadig meget at arbejde for i 2011 og fremad.

Spindehjulet blev symbol for Mahatma Gandhis frigørelseskamp i Indien i 1930'erne. Gandhi ville bryde britiske virksomheders monopol og skabe en indisk tekstilindustri på landsbyplan.

I dag er spindehjul synlige beviser for, at kvinder i Bangladesh kan og vil producere tråd og klæde på egen hånd. Også de konkurrerer nogle steder med udenlandske tekstilproducenter, der dog ikke sidder i England, men er kommet til Bangladesh for at udnytte den billige arbejdskraft.

Adresser

Hovedforeningen:

U-landsforeningen Svalerne
Østerbrogade 49
2100 København Ø
Tlf. 35 26 17 47
svalerne@svalerne.dk
www.svalerne.dk

Lokalafdelinger:

Århus

Svalerne i Århus
Rosengade 24, 1. o. g.
8000 Århus C.
Tlf. 86 12 97 01

Odense

Svalerne i Odense
Vindegade 75-77
5000 Odense C
Tlf. 66 14 59 00

Butikker

København

Genbrug og Fair Trade butik
Østerbrogade 49
2100 København Ø
Tlf. 35 42 16 47

Svalernes loppemarked
Nattergalevej 6
2400 København NV
Tlf. 38 86 47 78

Århus

Fair Trade butik Bazaren
Guldsmedegade 8 A
8000 Århus C
Tlf. 86 18 51 31

Fredericia

Genbrugsbutik
Prinsessegade 61
7000 Fredericia
Tlf. 75 91 14 84

Odense

Genbrugsbutik
Vindegade 75-77
5000 Odense C
Tlf. 66 14 59 00

Bliv frivillig

Der er altid plads til nye frivillige hos U-landsforeningen Svalerne. Du kan bl.a. deltage i vores oplysningsarbejde i Danmark, repræsentere Svalerne i NGO-fora, arbejde med sociale og kønspolitiske problemstillinger, deltage i diverse ulandsudvalg, arbejde i Fair Trade- og genbrugsbutikker, og meget mere! Send os en e-mail eller kom forbi kontoret på Østerbrogade 49, 2100 København Ø, til en uforpligtende snak for at høre om alle mulighederne for at blive frivillig hos U-landsforeningen Svalerne.

Tilmeld dig Svalernes nyhedsbrev

Svalerne har fået et elektronisk nyhedsbrev, der kommer en gang om måneden. Har du lyst til at modtage Svalernes elektroniske nyhedsbrev, så send dit navn og e-mail til svalerne@svalerne.dk, så sørger vi for, at du modtager det fremover.

Undertegnede ønsker

- at blive medlem af Svalerne (180 kr om året/60 kr for arbejdsløse, studerende og pensionister)
- at få tilsendt yderligere materiale

Pengene er afsendt / vil blive afsendt pr.giro
(giro 800 17 74) pr.check

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. / By: _____

Telefonnr.: _____

Bliv medlem eller giv et medlemskab til en du kender